



VOICE OF THE WORKERS



**PROPOSTI
CHALL-BUDGET
2026**



WERREJ

Introduzzjoni	1
Famili Maltin u Demografija tal-Pajjiż	2
Kundizzjonijiet tax-Xogħol u Drittijiet tal-Ħaddiema	5
Tassazzjoni u Kumpens	12
Pensjonijiet u Politika Soċjali	16
Edukazzjoni u Taħriġ	19
Ambjent uTrasport	22



INTRODUZZJONI

Bħalma tagħmel kull sena, l-UHM Voice of the Workers qed tippreżenta l-proposti tagħha għall-Baġit Nazzjonali 2026. Dawn il-proposti għandhom l-għan li jindirizzaw sfidi konkreti li qed jaffaċċjaw il-ħaddiema u l-familji Maltin u Għawdxin, filwaqt li jippromwovu ekonomija bbażata fuq produttività, ġustizzja soċjali u sostenibbiltà.

Il-proposti t'hawn taħt se jkunu mqassma f'dawn il-kategoriji:

1. Familji Maltin u Demografija tal-Pajjiż
2. Kundizzjonijiet tax-Xogħol u Drittijiet tal-Ħaddiema
3. Tassazzjoni u Kumpens
4. Pensjonijiet u Politika Soċjali
5. Edukazzjoni u Taħriġ
6. Ambjent u Trasport



FAMILJI MALTIN U DEMOGRAFIJA TAL-PAJJIŻ

uhm

VOICE OF THE WORKERS

Il-poplu Malti qed jiffaċċja tnaqqis persistenti fil-fertilità, u dan qed iwassal għal tħassib dwar il-futur demografiku, soċjali u ekonomiku tal-pajjiż. L-UHM temmen li għandha tingħata prijorità lill-familja Maltija bħala l-pilastru tas-soċjetà u tal-identità nazzjonali. Għalhekk qed nipproponu sett ta' miżuri biex:

- ⊙ Jiġu mhegġa l-ġenituri Maltin jkollhom it-tieni u t-tielet wild,
- ⊙ Tiġi protetta l-kompożizzjoni demografika tal-pajjiż,
- ⊙ Tiżdied l-għażla u l-libertà tal-familji li jrabbru lil uliedhom b'kundizzjonijiet diċenti u sostenibbli.

Proposta 1: Hlas ta' Bonus tat-Twelid għat-Tieni u t-Tielet Wild

Introduzzjoni ta' għajjnuna finanzjarja diretta lil koppji li jkollhom it-tieni u t-tielet wild, fuq forma ta' bonus annwali mhux taxxabbli:

- 👉 €2,500 għat-tieni wild
- 👉 €3,500 għat-tielet wild

Dan għandu jkun wieħed addizzjonali ma' l-inwork benefit jew child allowance diġà eżistenti.

Proposta 2: Sena Parental Leave Imħallas u Maqsum bejn iż-Żewġ Ġenituri

Introduzzjoni ta' skema ġdida ta' parental leave ta' 12-il xahar imħallsa, fejn iż-żewġ ġenituri jkunu obbligati jaqsmuh f'perjodi distinti sabiex:

- ⊙ Jiġi mhegġeg bilanc bejn il-ġeneri fir-responsabbiltajiet tal-familja,
- ⊙ Tiġi rikonoxxuta l-kontribuzzjoni taż-żewġ ġenituri fit-trobbija tat-tfal,
- ⊙ Jinbena mudell ta' familja aktar stabbli u sostenibbli.

Il-leave ikun strutturat kif ġej:

- ⊙ minimu ta' 6 xhur għal kull ġenitur (mingħajr trasferiment bejn il-ġenituri),
- ⊙ Jibda jittiehed fi żmien l-ewwel sentejn mit-twelid,
- ⊙ Jithallas 75% mill-Gvern u 25% mill-employer.

Din il-miżura:

- ⊙ Tgħin fl-iżvilupp tat-tfal u fil-formazzjoni ta' ambjent familjari stabbli,
- ⊙ Tnaqqas l-inugwaljanzi bejn l-irġiel u n-nisa fis-suq tax-xogħol,
- ⊙ Tirrikonoxxi li it-trobbija tat-tfal hija responsabbiltà kondiviża u valur nazzjonali.



Proposta 3: Maternity Leave B’Paga Shiha għat-18-il Ġimgħa Kollha

Il-UHM qed tipproponi li l-maternity leave jiġi mħallas kollu fuq paga shiha (100%) għal 18-il ġimgħa, u mhux biss għall-ewwel 14-il ġimgħa bħalma hu preżentament.

Id-differenza fil-ħlas fuq l-aħħar 4 ġimgħat għandu jkun imħallas mill-employer. Dan iservi ta’ incensiv għall-ommijiet li jkunu f’impjieg formali, biex ma jtitilifux dħul fil-mument li l-aktar għandhom bżonnu.

Din il-miżura:

- ⊙ Tnaqqas id-diskrepanza bejn is-sessi fuq il-paga u l-impjieg,
- ⊙ Tirrikonoxxi li l-maternità hija funzjoni essenzjali għall-futur tal-pajjiż u għandha tiġi rikonoxxuta b’mod konkret u ekwu.

Proposta 4: Rikonoxximent Shiħ tal-Ħaddiema fuq Reduced Hours għall-Ġenituri

Il-UHM qed tipproponi li servizz fuq reduced hours għal raġunijiet ta’ trobbija ta’ tfal għandu jiġi ikkalkulat bħala full-time kemm għal:

- ⊙ Avvanz finanzjarju (eż. Rata ta’ ħlas. Increments, progressions),
- ⊙ Avvanz fil-karriera (eż. eligibilità għal promozzjonijiet, seniority etc.).

Il-proposta għandha tiġi implimentata:

- ⊙ B’mod awtomatiku u mingħajr bżonn ta’ xi applikazzjoni speċjali,
- ⊙ Bil-kundizzjoni li r-reduced hours ikunu approvati għal raġunijiet ta’ ġenituri jew carers ta’ tfal taħt ċertu età (eż. taħt is-7 snin).

Din il-miżura:

- ⊙ Tneħhi penalizzazzjoni indiretta fuq ġenituri (l-aktar nisa) li jagħzlu bilanċ bejn x-xogħol u l-familja,
- ⊙ Tgħin biex ikun hemm avvanz fil-karrieri aktar ekwu relatat mal-ġenituri u bejn is-sessi,
- ⊙ Turi li s-soċjetà tagħti valur reali lill-kura tat-tfal bħala kontribut nazzjonali.



KUNDIZZJONIJIET TAX-XOGHOL U DRITTIJIET TAL-HADDIEMA

uhm

VOICE OF THE WORKERS

Il-qafas legali li jirregola r-relazzjonijiet industrijali (EIRA) u d-drittijiet tal-ħaddiema f'Malta ilu fis-seħħ għal aktar minn 25 sena, b'liġi li, minkejja xi emendi iżolati, ma tirriflettix biżżejjed ir-realtajiet attwali tas-suq tax-xogħol.

Illum, il-ħaddiema joperaw f'ambjent radikalment differenti minn dak tal-aħħar snin:

- ⊙ Xogħol ibbażat fuq it-teknoloġija diġitali (Platform workers),
- ⊙ Żieda fir-remote working u ħinijiet flessibbli,
- ⊙ Użu mifrux ta' kuntratti temporanji,
- ⊙ Assoċjazzjonijiet ta' Aġenziji ta' mpjieg,
- ⊙ U sfidi ġodda relatati ma' stress, burnout u bilanċ bejn ħajja u xogħol.

Wasal iż-żmien li Malta tagħmel reviżjoni komprensiva tal-liġi tax-xogħol, bil-għan li:

- ⊙ Tistabbilixxi standard ġdid ta' protezzjoni għal kulħadd,
- ⊙ Tinkoraġġixxi ambjent ta' xogħol aktar ġust, sigur u produttiv,
- ⊙ U tippromwovi kwalità tal-impjieg u drittijiet ċari għall-ħaddiema kollha – irrispettivament mis-settur, l-orġini jew il-mod ta' impjieg tagħhom.

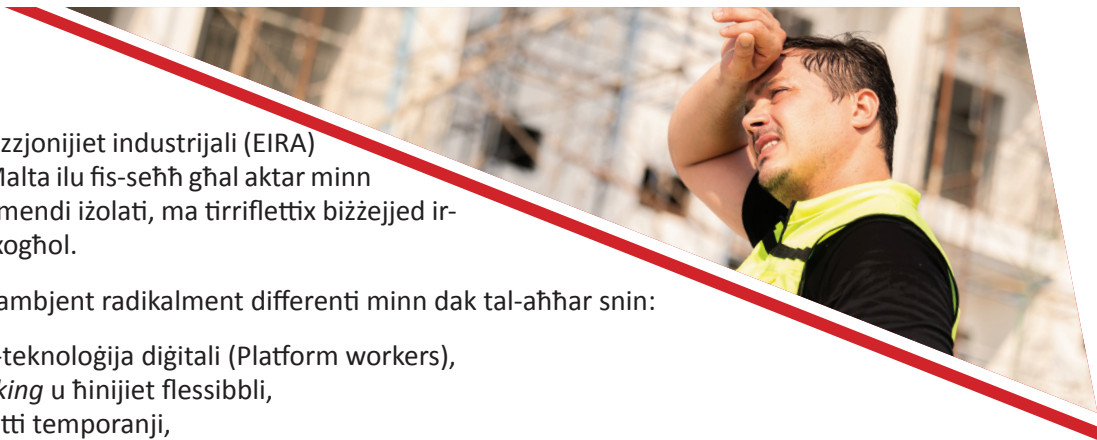
B'dan il-punt, il-UHM qed tippreżenta sett ta' proposti li jiffokaw fuq titjib fil-kundizzjonijiet tax-xogħol, riformi strutturali fil-liġi, u miżuri konkreti li jagħtu saħħa ġdida lill-ħaddiem modern.

Proposta 5: Riforma tal-Att dwar Impjegi u Relazzjonijiet Industrijali (EIRA) u tal-Wage Regulation Orders (WROs)

Il-UHM tippromponi li ssir riforma strutturata tas-sistema tal-Wage Regulation Orders (WROs), sabiex tiġi rrazzjonalizzata u mgedda biex tirrifletti aħjar ir-realtajiet tal-lum. Din ir-riforma għandha wkoll tkun allinjata mal-Att dwar l-Impjegi u r-Relazzjonijiet Industrijali (EIRA), biex tiġi żgurata iktar koerenza fil-qafas legali tax-xogħol. Barra minn hekk, għandha titneħħa kull inkonsistenza burokratika bejn settur u ieħor, u jiġu stabbiliti standards minimi li jkunu uniformi, ġusti u trasparenti għal kulħadd. Uħud mil-bidliet li jridu jiġu ndirizzati huma mnizla fil-proposti li ġejjin.

Proposta 6: Siegħat tax-Xogħol fil-Ġimgħa

Il-UHM tippromponi li jiġi stabbilit 40 siegħa xogħol fil-ġimgħa għal kull ħaddiem, bla distinzjoni ta' settur jew tip ta' impjieg. Kull siegħa xogħol li tkun meħtieġa lil hinn minn dan il-limitu għandha titqies bħala overtime u tiġi mħallsa kif suppost. Din il-miżura għandha tippromwovi bilanċ bejn il-ħajja personali u dik professjonali, u tindirizza l-ingustizzji li jeżistu bħalissa fejn f'ċerti setturi hemm obbligu legali ta' 48 siegħa bħala ġimgħa normali tax-xogħol.



Barra minn hekk, il-UHM tinsisti li l-Gvern għandu jiftaħ diskussjoni nazzjonali dwar l-introduzzjoni gradwali ta' ġimgħa tax-xogħol ta' 35 siegħa mingħajr telf ta' dħul. Din il-miżura għandha tkun ibbażata fuq il-prinċipji tal-effiċjenza, it-titjib fil-kwalità tal-ħajja, u produttività akbar, waqt li jittieħed f'konsiderazzjoni l-kuntest soċjali u ekonomiku ta' pajjiżna.

Proposta 7: Hlas Doppju għall-Ħidma/Xogħol li jsir nhar ta' Hadd

Bħalissa, il-ħlas għall-xogħol il-Hadd ivarja skont is-settur u l-ftehim kollettiv – sitwazzjoni li twassal għal trattament differenti u inugwali bejn il-ħaddiema.

Għalhekk il-UHM tipproponi ntroduzzjoni ta' ħlas obligatorju doppju għal kull min jaħdem il-Hadd, indipendentement mis-settur jew mill-ftehim kollettiv applikabbli.

Din il-miżura tiżgura ġustizzja u rikonnoxximent adegwat għall-impenn ta' ħaddiema li jaħdmu fi tmiem il-ġimgħa.

Proposta 8: Protezzjoni tal-Paga ta' l-impjegati ma' Kuntratturi li joffru Servizz

Il-UHM tipproponi l-introduzzjoni ta' miżuri li jipproteġu l-paga ta' ħaddiema li jkunu qed jaħdmu ma' kuntrattur li jipprovdi servizz lil post tax-xogħol ieħor, b'mod partikolari fejn, permezz tal-Att legali LN 128/24, ikunu gawdew minn rata ta' paga aħjar. Fil-prattika attwali, min iħaddem jista' jbidel jew iċaqlaq is-servizz għal kuntratt ieħor, u dan jista' jwassal għal telf fil-paga bażika u anke fi dħul ieħor (eż: allowances) għall-impjegati involuti. Il-UHM qed tipproponi li f'dawn is-sitwazzjonijiet, għandu jiġi applikat prinċipju simili għal dak li japplika fil-każ ta' redundancies, jiġifieri proċess trasparenti u ġust ibbażat fuq il-prinċipju ta' 'last in, first out', sabiex tiġi mminimizzata d-detriment ekonomiku fuq il-ħaddiema.

Barra minn hekk, il-UHM qed tipproponi li jiġu introdotti żewġ miżuri ulterjuri ta' salvagwardja:

Limitu ta' xiri ta' siegħat ta' servizz: Ma jkunx permess li min iħaddem jixtri jew jikri siegħat ta' xogħol mingħand kuntratturi oħra li jaqbeż il-25 fil-mijja (25%) ta' l-ammont ta' siegħat ta' xogħol ta' ħaddiema mpjegati direttament miegħu.

Preferenza lil impjegati full-time: Is-siegħat ta' xogħol relatati mas-servizz għandhom, b'mod ġenerali, jingħataw f'impjieg full-time mal-kuntrattur. Jekk dan ma jkunx possibbli, għandu jkun hemm ġustifikazzjoni validissima u dokumentata għalfejn qed jintużaw ħaddiema part-time.

Proposta 9: Reġistrazzjoni Mandatorja tal-Kuntratti tax-Xogħol fuq Portal Nazzjonali

Il-UHM tipproponi li jkun hemm obbligu li kull kuntratt ta' impjieg jiġi rreġistrat fuq portal nazzjonali diġitali. Din il-miżura, li diġà giet proposta f'diversi baġits preċedenti u li diġà giet addottata mill-Gvern fis-settur tal-kera, għandha tintroduci aktar trasparenza u infurzar effettiv tal-liġi tax-xogħol. Din is-sistema se tassigura li l-ħaddiema jkunu protetti minn kundizzjonijiet ta' sfruttament, li l-awtoritajiet ikollhom informazzjoni aġġornata dwar kundizzjonijiet ta' impjieg, u li l-kuntratti tax-xogħol jkunu konformi mal-liġi. Din il-miżura tgħin ukoll biex jitnaqqsu l-abbużi u tiżdied ir-responsabbiltà kemm fuq min iħaddem kif ukoll ta' l-awtoritajiet regolatorji.



Proposta 10: Shubija Mandatorja fi Trade Union għall-Ħaddiema bi Dħul Baxx

Il-UHM Voice of the Workers terġa' tfakkar il-proposta tagħha sabiex tiġi introdotta sistema ta' shubija obligatorja fi Trade Union, speċjalment għall-ħaddiema bi dħul taħt il-medja nazzjonali. Din il-miżura għandha l-għan li tissaħħaħ il-protezzjoni u d-drittijiet tal-ħaddiema, billi jiġi żgurat li l-ħaddiema kollha jkollhom rappreżentanza effettiva.

Skont din il-proposta, il-ħaddiem ikun obbligat jissieheb f'union ta' għażla tiegħu. Jekk jagħzel li ma jkun membru f'ebda union, il-mizata relattiva tmur f'fond nazzjonali indipendenti. Dan il-fond ikun allokat biex jiffinanzja edukazzjoni, inizjattivi u strutturi ta' monitoraġġ li jippromwovu d-drittijiet tal-ħaddiema, b'mod partikolari f'setturi vulnerabbli.

Importanti li nfakkru li din il-proposta kienet ukoll inkluża fil-manifest elettorali tal-Gvern preżenti. Għaldaqstant, il-UHM se tkompli tinsisti fuq l-implimentazzjoni tagħha sakemm tidhol fis-seħh, bħala pass kruċjali lejn qafas iktar ġust u sostenibbli ta' relazzjonijiet industrijali f'Malta.

Din il-miżura se tikkontribwixxi għal tishih tal-collective bargaining, tnaqqis fl-isfruttament fuq il-post tax-xogħol, u twassal għal progress reali lejn il-miri stabbiliti fuq livell Ewropew.

Proposta 11: Leave bi Hlas għall-Carers

Il-UHM tipproponi li l-ħames (5) t'ijiem ta' carers' leave provduti mill-liġi jiġu kollha bi hlas shih, irrispettivament jekk l-impjegat hux impjegat fis-settur pubbliku, fis-servizz pubbliku, jew fis-settur privat.



Filwaqt li l-ligi digà tagħti d-dritt għal dan it-tip ta' leave, illum il-għurnata hemm trattament differenti fejn il-ħaddiema fis-settur pubbliku u fis-servizz pubbliku jingħataw tliet ijiem bi ħlas, filwaqt li dawk fis-settur privat jiġu penalizzati u ma jirċievu ebda kumpens għal dan iż-żmien.

Din il-proposta tfittex li tirrifletti prinċipji ta' ġustizzja u ugwaljanza bejn il-ħaddiema kollha, filwaqt li tirrikonoxxi l-valur tal-kura li dawn l-impjegati jagħtu lill-qraba tagħhom f'mument ta' bżonn.

Proposta 12: Leave bi Ħlas f'Każ ta' Telf ta' Tfal jew Tqala

Il-UHM tipproponi li jiġu introdotti 10 t'jiem leave bi ħlas shiħ għal kull ġenitur f'żewġ każijiet speċifiċi:

- ⦿ Miscarriage Leave – għal ġenituri li jkunu esperjenzaw telf ta' tarbija waqt it-tqala sat-22 ġimgħa (miscarriage), sabiex jingħata spazju realistiku għal rkupru fiżiku u emozzjonali.
- ⦿ Bereavement Leave għall-Ġenituri – f'każijiet fejn omm u missier jitlef lil iben jew bint taħt it-18-il sena, għandhom jingħataw ukoll 10 t'jiem leave bi ħlas shiħ għal kull ġenitur. Dan huwa pass fundamentali biex tingħata l-għajnuna u r-rispett meħtieġ f'mument diffiċli. Din il-proposta trid tidhol fis-seħħ mal-miscarriage leave għax inkella jinħoloq żbilanċ ma' ġenituri li jitlef tfal minuri, li sal-lum bil-ligi huma ntitolati għal għurnata waħda biss!

Din il-proposta tagħti rikonoxximent uman u legali lil sitwazzjonijiet diffiċli u tipprovdi appoġġ essenzjali lill-familji milquta.

Proposta 13: Ħlas Shiħ matul Injury Leave

Il-UHM tipproponi li l-injury leave ma jibqax ikopri biss il-paga bażika, iżda jinkludi wkoll il-ħlas kollu li l-impjegat ikun intitolat għalih kieku baqa' jaħdem.

Dan għandu jkopri mhux biss bonuses u allowances oħra stabbiliti fil-kuntratt tax-xogħol, iżda wkoll dħul ieħor bħal overtime, li jista' jiġi kkalkulat fuq medja ta' dak li jkun inħadem matul l-aħħar sentejn.

Din il-proposta tiżgura trattament aktar ġust lejn il-ħaddiema li jsibu ruħhom f'incident jew korriment fuq ix-xogħol, billi tagħtihom stabbiltà finanzjarja matul perjodu delikat fejn ma jkunux jistgħu jaħdmu.

Proposta 14: Salvagwardji għar-Remote workers

Bil-bidla strutturali fis-suq tax-xogħol u *remote working* saru realtà għal mijiet ta' ħaddiema. Madanakollu:

- ⦿ Għad m'hemmx qafas legali ċar li jassigura drittijiet, salvagwardji u responsabbiltajiet fejn jidhol telework/remote.
- ⦿ Qed jingħata lok li l-ispiża tat-tagħmir jew parti minnu, u s-saħħa u s-sigurtà jibqgħu kompletament fuq spallejn il-ħaddiem.

Il-UHM qed tipproponi li ssir liġi li:

Tobbliga lil min iħaddem jipprovdi t-tagħmir kollu (jew jagħmel tajjeb għall-ispejjeż) neċessarji għal *remote working*, inkluż:

- ⊙ Tagħmir essenzzjali bħal: Laptop jew desktop, mobajl, webcam eċċ
- ⊙ Provediment ta' aċċess għall-internet (jekk applikabbli)

Tintroduċi obbligu fuq min iħaddem sabiex jassigura s-saħħa u s-sigurtà tal-ħaddiem anke jekk qed jaħdem mid-dar, permezz ta':

- ⊙ Risk assessment tal-post tax-xogħol remot;
- ⊙ Gwida u taħriġ dwar ergonomija u health & safety.

Barra minn hekk, l-ebda ħaddiem li jagħżel jew jintalab jaħdem *remotely* m'għandu:

- ⊙ Jiġi diskriminat fit-titjib tal-karriera, kemm f'dak li għandu x'jaqsam ma' kundizzjonijiet ta' l-impjieg u f'każ ta' promozzjonijiet,
- ⊙ Jitlef aċċess għal taħriġ, laqgħat jew team-building li jsiru fil-post tax-xogħol.

Proposta 15: Id-Dritt li Wieħed Jinqata' mix-Xogħol (Right to Disconnect)

Bl-evoluzzjoni kostanti tat-teknoloġija u ż-żieda fil-komunikazzjoni diġitali relatata max-xogħol, sar aktar importanti li jiġu stabbiliti limiti ċari bejn il-ħin tax-xogħol u l-ħin personali tal-ħaddiema.

Għaldaqstant, qed nipproponu li jiġi rregolat b'mod ċar id-dritt tal-ħaddiema li jinqatgħu mix-xogħol wara l-ħinijiet stabbiliti, b'mod partikolari għal:

- ⊙ Min iħaddem persuni b'ħinijiet fissi, li huma intitolati għal ħlas ta' overtime jekk jaħdmu iktar mill-ħin allokat;
- ⊙ U li ma jirċievu ebda rimunerazzjoni jew kumpens meta jiġu kkuntattjati jew mitluba jwieġbu wara l-ħin tax-xogħol tagħhom.

Il-UHM tipproponi li huwa dritt assolut għal ħaddiema b'ħinijiet fissi li ma jiġux mistennija jirrispondu għal emails, telefonati jew messagġi relatati max-xogħol wara l-ħin tax-xogħol, sakemm ma jkunx hemm arrangamenti speċjali miftiehma u mħallsa.

Dan id-dritt għandu jkun inkorporat f'liġijiet tax-xogħol.

L-implimentazzjoni tista' tinkludi wkoll linji gwida għal min iħaddem u ħaddiema dwar kif isiru komunikazzjonijiet li jsiru wara l-ħin tax-xogħol — b'mod partikolari f'każijiet ta' emergenza jew urġenzi operattivi.

Din il-miżura tippromwovi il-benesseri mentali u fiżiku tal-ħaddiema.

Proposta 16: Riforma tat-Tribunal Industrijali

Il-UHM Voice of the Workers qed tipproponi li t-Tribunal Industrijali jiġi riformat u jkun rikonoxxut bħala Qorti speċjalizzata fl-Employment & Relations Law, fuq il-linji ta' kif teżisti l-Qorti tal-Familja. Dan sabiex tiżdied il-gravità u l-awtorità tal-ġurisdizzjoni dwar każijiet relatati mal-impjieg, kif ukoll biex jiġu indirizzati aħjar każijiet ta' unfair dismissal, diskriminazzjoni fuq il-post tax-xogħol, u ksur tad-drittijiet fundamentali tal-ħaddiema.

Il-kompożizzjoni tat-Tribunal għandha tkun preseduta minn Maġistrat biex tiġi żgurata imparzjalità, awtonomija u livell ta' awtorità legali ekwivalenti għal ġurisdizzjonijiet oħra speċjalizzati.

Fid-dawl ta' din ir-riforma għandu jibqa' jinżamm id-dritt attwali fejn Trade Union tista' tibqa' tassisti l-membri tagħha.





TASSAZZJONI U KUMPENS

uhm

VOICE OF THE WORKERS

Proposta 17: Il-Kontribuzzjonijiet għall-Assigurazzjoni Nazzjonali m'għandhomx ikunu taxxabbli

F'Malta, il-ħaddiema jhallu kontribuzzjoni obbligatorja għall-Assigurazzjoni Nazzjonali (NI), li tikkonsisti f'10% tal-paga bażika, sa massimu ta' € 2,830.36. Din il-kontribuzzjoni, minkejja li hija obbligatorja u mmirata biex tiffinanzja benefiċċji soċjali bħal pensjonijiet, maternity leave, sickness benefit u unemployment benefit, għadha meqjusa bħala dħul taxxabbli, jiġifieri:

- ⊙ Il-ħaddiem jhallas taxxa fuq flus li fil-fatt qatt ma daħħal.
- ⊙ Dan iwassal għal forma ta' tassazzjoni doppja (double taxation).

FI-UE hemm diversi pajjiżi li sistema bħal din diġa' hija eżenti mit-taxxa. Il-UHM qed tipproponi li l-kontribuzzjoni għall-Assigurazzjoni Nazzjonali (NI) ma tibqax inkluża fil-bażi taxxabbli tad-dħul.

Għaliex din il-miżura hija ġusta u loġika?

- ⊙ Il-kontribuzzjoni hija obbligatorja u mhux dħul reali f'idejn il-ħaddiem.
- ⊙ L-eskluzjoni minn taxxa tfisser aktar flus fil-but tal-ħaddiem.

Il-prattika ta' tassazzjoni fuq kontribuzzjoni obbligatorja li mhix dħul reali tmur kontra l-prinċipji ta' ġustizzja fiskali. Malta għandha tarmonizza r-reġim tagħha ma' dak ta' diversi pajjiżi Ewropej

Proposta 18: Il-Kumpens għall-Għoli tal-Ħajja (COLA) m'għandux ikun taxxabbli

Kull sena, bħala miżura ta' mitigazzjoni għall-effetti tal-inflazzjoni, il-ħaddiema jingħataw kumpens għall-għoli tal-ħajja, magħruf bħala COLA (Cost of Living Allowance). Dan huwa kalkolat fuq formula teknika u ftehim tripartit bejn il-Gvern u l-imsieħba soċjali.

Madankollu, bħalissa:

- ⊙ Il-COLA tiġi inkluża fil-paga u tkun suġġett għat-taxxa fuq id-dħul u l-kontribuzzjonijiet tas-sigurtà soċjali.
- ⊙ Għaldaqstant, il-ħaddiem ma jirċevix il-valur sħiħ tal-COLA.

Il-UHM qed tipproponi li il-kumpens għall-Għoli tal-Ħajja (COLA) għandu jingħata sħiħ mingħajr taxxa u mingħajr ma jiżdied mal-bażi taxxabbli tal-ħaddiem.

Għaliex din il-miżura hija ġusta?

- ⊙ Il-COLA huwa kumpens għall-inflazzjoni – mhux żieda fil-paga jew bonus – u għalhekk m'għandux jitqies bħala dħul.
- ⊙ It-tassazzjoni fuq il-COLA tfisser li il-ħaddiem jirċievi biss parti mill-kumpens u mhux il-valur sħiħ tiegħu.
- ⊙ Jekk verament hu maħsub bħala mekkaniżmu ta' protezzjoni soċjali, ma jistax ikun imnaqqas bit-taxxa.

Proposta 19: Rata ta' Taxxa Uniformi ta' 10% fuq Overtime u Performance Bonuses

Il-legiżlazzjoni preżenti tipprovdi rata preferenzjali ta' 15% fuq l-overtime biss għal ħaddiema full-time li jaqilgħu inqas minn €19,500 fis-sena u li m'humix f'karigi ta' manigment. Din ir-restrizzjoni teskludi bosta ħaddiema li jagħtu kontribut reali barra l-ħinijiet tax-xogħol stipulati.

Il-UHM tipproponi li:

- ⦿ Jigi introdott rata ta' taxxa uniformi ta' 10% fuq kull overtime, irrispettivament mill-grad jew dħul annwali tal-ħaddiem.
- ⦿ Din ir-rata ta' 10% tapplika wkoll fuq performance bonuses.

Il-proposta dwar ir-rata ta' 10% fuq performance bonuses hija ispirata mis-sistema "Premi di risultato" li teżisti fl-Italja, li tippermetti taxxa incentivata fuq bonuses ibbażati fuq produttività jew ftehim kollettiv.

Nota Speċjali fuq Performance Bonuses:

- ⦿ Dan il-mudell jirrikonoxxi u jippremja ħaddiema li jilħqu miri organizzattivi jew performance eċċezzjonali.
- ⦿ Din l-inizjattiva tkegġeg produttività u rikonoxximent ġust għal dawk li jagħtu kontribuzzjoni żejda.
- ⦿ Tindirizza diskriminazzjoni fil-politika attwali li teskludi diversi ħaddiema minn rati preferenzjali ta' taxxa.
- ⦿ Tgħin biex jiġu attirati aktar persuni fis-suq tax-xogħol u tindirizza nuqqas ta' ħaddiema f'oqsma kruċjali.



Proposta 20: Rata ta' Taxxa Fissa ta' 10% fuq Xogħol Part-Time għal Min diġà Għandu Impjieg Full-Time

Il-UHM tipproponi li jiġi implimentat mekkaniżmu ta' rata ta' taxxa fissa ta' 10% fuq kull dħul minn xogħol part-time meta l-persuna jkollha wkoll impjieg full-time.

Din il-proposta:

- ⦿ Thegħgeġ iktar ħaddiema jaċċettaw xogħol part-time legali biex jissupplimentaw id-dħul tagħhom, b'mod partikulari fi klima ta' għoli tal-ħajja.
- ⦿ Tgħin biex jitnaqqas ix-xogħol mhux iddikjarat (grey economy) billi tagħmilha ekonomikament aktar attraenti li wieħed jaħdem b'mod regolat.
- ⦿ Tgħin fl-indirizzar tan-nuqqas ta' ħaddiema f'setturi b'htieġa akuta bħall-ospitalità, ir-retail, is-servizzi ta' kura u l-appoġġ edukattiv.
- ⦿ Tippermetti aktar flessibbiltà lill-ħaddiema u lil min iħaddem, mingħajr piżijiet fiskali sproporzjonati.

Din il-proposta toffri inċentiv realistiku u modern għal ħaddiema li jixtiequ jagħmlu xogħol żejjed biex isaħħu l-istabbiltà finanzjarja tagħhom. Fl-istess waqt, tgħin lill-ekonomija Maltija ssostni livelli oġhla ta' parteċipazzjoni fis-suq tax-xogħol u tillimita l-espanzjoni tal-ekonomija informali.





PENSJONIJET U POLITIKA SOĆJALI

uhm

VOICE OF THE WORKERS

Proposta 21: Introduzzjoni ta' Skema ta' Pensjoni tat-Tieni Pilastru (Occupational Pension)

Filwaqt li l-iskema privata (Third Pillar) diġà teżisti b'incentivi fiskali, din hija volontarja u hafna ħaddiema m'humiex qed jipparteċipaw. Skema tat-Tieni Pilastru għandha tkun introdotta b'mod gradwali, b'kontribuzzjoni finanzjarja kemm mill-ħaddiem kif ukoll minn min iħaddem, bil-għan li ssaħħaħ id-dħul tal-individwi wara l-irtirar.

Huwa importanti jiġi nnutat li l-hekk imsejja skemi ta' occupational pensions preżenti m'humiex verament skemi ta' "tieni pilastru" b'viżjoni soċjali mifruxa, iżda huma kważi identiċi għall-pensjonijiet privati – bl-unika differenza tkun li min iħaddem jista' jikkontribwixxi wkoll.

Proposti tal-iskema għandhom jinkludu:

- a. Kontribuzzjonijiet Kongunti u Salvagwardja tal-Ammont Investit:
 - ⊙ Kemm il-ħaddiem kif ukoll min iħaddem jikkontribwixxu għal din l-iskema skont persentaġġ stabilit fuq il-paga gross.
 - ⊙ L-ammont investit tul is-snin għandu jkun garantit għall-inqas fil-kapital, bl-iskema tkun irregolata b'mod trasparenti u b'monitoraġġ pubbliku indipendenti.
 - ⊙ Din għandha tkun differenti minn skema privata u b'kontroll regolatorju mill-istat.
- b. Flessibbiltà fil-Kontinwazzjoni tal-Kontribuzzjoni f'Każ ta' Irtirar Qabel iż-Żmien:
 - ⊙ F'każ li ħaddiem jagħżel li jirtira qabel l-età ta' 65 sena, ikun jista' jkompli jhallas l-ammont sħiħ tal-kontribuzzjoni, inkluża dik li kienet qed titħallas minn min iħaddmu, sabiex ikompli jibbenefika mill-istess livelli tas-somma finali.
- c. Pagament tal-Pensjoni:
 - ⊙ Fl-età tal-irtirar, 30% tal-valur totali tal-fond jista' jithallas f'somma waħda (lump sum).
 - ⊙ Il-kumplement jithallas bħala pensjoni kull erba' ġimgħat sa ma tintlaħaq l-età medja ta' għixien stabilita b'mod uffiċjali (eż. 83 sena).
- d. Wirt u Drittijiet tal-Eredi:
 - ⊙ Jekk il-persuna tmut qabel ma tirċievi l-valur kollu tal-fond, l-eredi legali jkollhom dritt għall-ammont kollu li jkun għadu mhux imħallas mill-pensjoni.

Proposta 22: Estensjoni u Aġġustament ta' Skemi ta' Għajnuna għall-akkomodazzjoni

Il-UHM Voice of the Workers qed tipproponi li l-Gvern jestendi l-iskemi eżistenti ta' għajnuna biex iħeggēg lill-persuni jixtru jew jikru djar, kif tħabbru fil-Baġits riċenti, għal perjodu ieħor li jkopri dan il-baġit. Dawn l-iskemi kienu introdotti għal perjodu limitat, iżda għadhom rilevanti ferm fid-dawl tal-isfidi ekonomiċi u l-prezzijiet dejjem jogħlew tal-proprjetà.

Barra minn hekk, qed nipproponu li l-limiti massimi tal-prezz tal-proprjetà li fuqhom jistgħu jiġu applikati dawn l-iskemi jiġu aġġustati skont ir-rata taż-żieda fil-prezz tal-proprjetà, sabiex dawn il-miżuri jkunu realistiċi u effettivi fil-kuntest tas-suq tal-lum. Dan l-aġġustament jiżgura li aktar persuni jkunu jistgħu jkomplu jaffordjaw li jkunu sidien tad-dar tagħhom jew ikollhom aċċess għal akkomodazzjoni xierqa b'kera ġusta.

Il-UHM qed tipproponi eżenzjoni mit-taxxa tal-boll għal bini f'żona ta' konservazzjoni urbana kemm f'Malta u Għawdex marbuta ma' xiri ta' l-imsemmina proprjetà għal fini residenzjali u mhux kummerċjali.

Proposta 23: Rifużjoni tal-VAT fuq Ispejjeż Żejda Relatati ma' meta persuna anzjana tagħzel li tibqa' tgħix f'darha minkejja d-dipendenza u diffikultajiet ta' mobilità

Sabiex inheggu aktar anzjani jibqgħu jgħixu f'ambjent magħruf u komdu għall-istess persuni – jiġifieri fid-dar tagħhom – u b'hekk innaqqsu wkoll il-prezzjoni fuq id-djar tal-anzjani pubbliċi u privati, qed nipproponu l-introduzzjoni ta' skema ta' rifużjoni tal-VAT fuq ċerti tipi ta' spejjeż relatati ma' adattament tad-dar għal bżonnijiet ta' persuna anzjana.

L-iskema għandha tkopri rifużjoni sħiħa tal-VAT fuq:

- ⦿ Xogħlijiet strutturali fid-dar biex tiġi aċċessibbli (eż. rampi, lifts, handrails, modifiki għall-kmamar tal-banju eċċ.);
- ⦿ Servizzi ta' manutenzjoni jew tiswijiet marbuta mas-sigurtà u l-aċċessibbiltà;
- ⦿ Ix-xiri u/jew kiri ta' tagħmir assistiv jew mediku għall-użu fid-dar (eż. sodod elettriċi, armarji aċċessibbli, apparat għal monitoraġġ tas-saħħa eċċ.);
- ⦿ Teknoloġiji jew apparat ieħor li jtejbju l-indipendenza u s-sigurtà tal-anzjan (eż: Mobile power station jew generator sabiex apparat mediku u essenzzjali jibqa' jaħdem anke f'okkazzjonijiet li jinqata' id-dawl).

Din l-iskema tkun applikabbli biss jekk il-persuna anzjana tkun għażlet li tibqa' tgħix fir-residenza tagħha stess u ma tidholx f'dar ta' l-anzjani. Din l-iskema għandha tkun waħda addizzjonali ma' skemi oħra eżistenti. Barra minn hekk għandhom jidhlu numru ta' salvagwardji biex tali skema ma tiġix abbużata.



EDUKAZZJONI U TAHRIG

uhm

VOICE OF THE WORKERS



**Proposta 24: Titjib tas-Servizz
Klabb 3–16 għall-Familji li għandhom
Tfal f'Skejjel tal-Knisja u Privati**

Nixtiequ nipproponu li jsiru arrangamenti sabiex is-servizz Klabb 3–16 ikun effettivament aċċessibbli u adattat ukoll għat-tfal li jattendu skejjel tal-Knisja u privati. Illum il-ġurnata, hafna ġenituri li jaħdmu qed isibu diffikultà kbira minħabba l-fatt li:

- ⊙ Il-ħinijiet ta' Klabb 3–16 ma jkoprox il-ħin wara l-iskola ta' dawn l-iskejjel;
- ⊙ It-trasport ma jkunx provdut lit-tfal li jattendu dawn l-iskejjel;
- ⊙ Hemm numru sostanzjali ta' ġranet fiż-żmien skolastiku meta il-ġenituri jiġu notifikati li t-tfal m'għandhomx skola, iżda l-ġenituri xorta jkollhom imorru għax-xogħol.

Għaldaqstant, qed nipproponu li:

- ⊙ Is-servizz Klabb 3–16 jiġi estiż u adattat sabiex jinkludi trasport u ħinijiet flessibbli għat-tfal f'skejjel tal-Knisja u privati;
- ⊙ Klabb 3–16 jopera b'mod sħiħ matul il-ġranet meta ma jkunx hemm skola, inkluż training days, attivitajiet ta' team building eċċ, sabiex il-ġenituri jkunx jistgħu jkomplu bil-ħidma tagħhom mingħajr pressjoni żejda fuq il-familja u fuq il-post tax-xogħol.

Din il-proposta tgħin fil-promozzjoni ta' bilanċ bejn il-ħajja tax-xogħol u tal-familja, tappoġġja parteċipazzjoni ugwali tas-sessi fis-suq tax-xogħol, u tnaqqas l-istress fuq il-ġenituri li jaħdmu.

Proposta 25: Tneħħija tal-Limitu tal-Età għall-Għajnuna Monetarja jew Tax Credit għall-Ġenituri b'Ul原因 Studenti li Jgħixu Magħhom

Bħala miżura ta' ġustizzja soċjali u appoġġ reali lill-familji li qed jinvestu fl-edukazzjoni ta' uliedhom, qed nipproponu li ma jibqax japplika limitu ta' età għall-eligibbiltà għall-għajnuna monetarja jew tax credit għall-ġenituri li għandhom ulied li għadhom qed jistudjaw u jgħixu magħhom.

Il-mudell edukattiv evolva:

- ⊙ Bosta studenti qed itemmu studji universitarji, postgraduate jew vocational lil hinn mill-età ta' 23 sena.
- ⊙ Mhux rari li student ikompli sal-età aktar minn dik ta' 23 sena u jgħix mal-ġenituri minħabba piżijiet finanzjarji u l-ispiża tal-għajxien.

Appoġġ għall-ġenituri li jkomplu jgħorru r-responsabbiltà:

- ⊙ Il-ġenituri jkomplu jiffinanzjaw ikel, trasport, akkomodazzjoni, affarijiet relatati mal-istudju.
- ⊙ Il-fatt li t-tifel/tifla għalaq 23 sena ma jfissirx li ma baqax dipendenti l'aktar minn aspett ekonomiku.

Il-familji li jheggu t-tfal biex ikompli jistudjaw għandhom jitheggu aktar, mhux jiġu penalizzati b'nuqqas ta' għajjuna.

Il-proposta hi allinjata mal-viżjoni li tinkoraġġixxi l-istudju għoli u tnaqqas il-piż finanzjarju fuq il-familji. Tnehhija ta' capping fl-età se tagħmel il-politika aktar inklużiva, ġusta u adattata għar-realtajiet tal-lum.

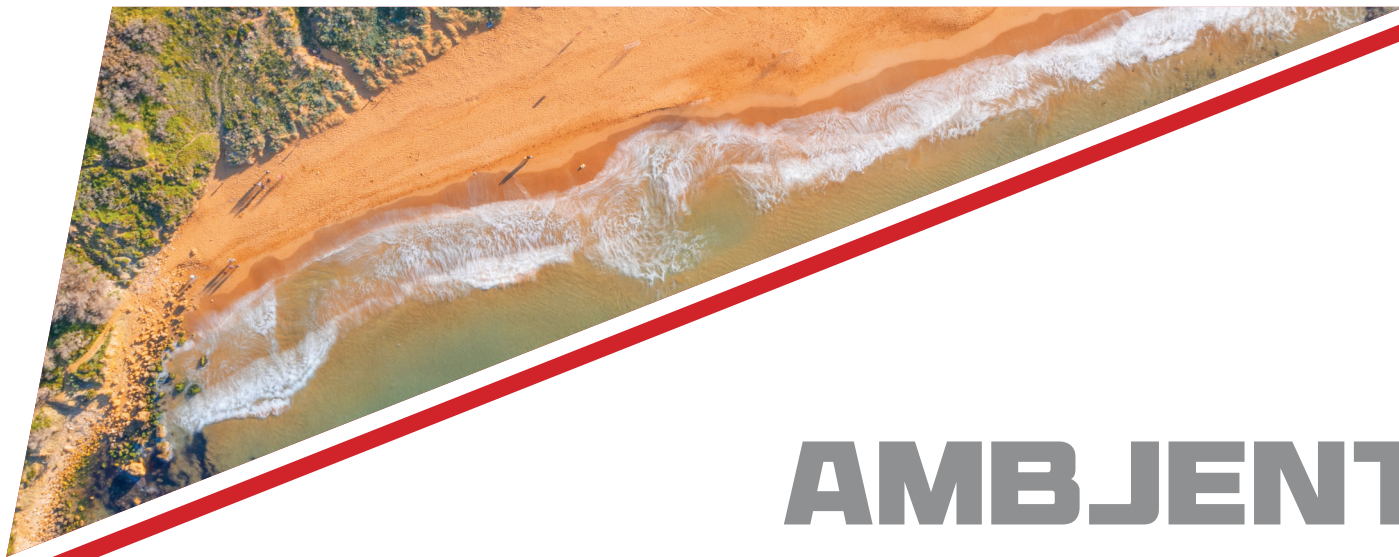
Proposta 26: Provvista ta' Laptop/Tablet u Internet Limitat għall-Użu Edukattiv lill-Istudjanti kollha f'livell Primarju, Sekondarju u Terzjarju

Biex tiġi promossa l-ugwaljanza fl-aċċess għall-edukazzjoni, titnaqqas id-dipendenza fuq riżorsi finanzjarji tal-familji, u jiġi mħarsa l-istudenti minn perikli onlajn, qed nipproponu li:

- ⊙ L-istudenti kollha li jattendu l-iskejjel primarji, sekondarji u edukazzjoni terzjarja (inkluż post-sekondarja u vokazzjonali) jingħataw:
 - 🔊 Laptop jew tablet xieraq għall-età u l-livell edukattiv tagħhom;
 - 🔊 Aċċess għall-internet bla ħlas, iżda limitat għall-użu edukattiv u b'sistema ta' kontroll sabiex jiġi mħarsa it-tfal u ż-żgħażaġ minn kontenut ħażin jew perikoluż.

Raġunijiet u Ġustifikazzjoni:

- ⊙ Tnaqqis fid-diskrepanzi soċjali u edukattivi:
 - 🔊 It-tfal li ġejjin minn familji bi dħul baxx spiss ma jkollhomx aċċess għat-tagħmir teknoloġiku meħtieġ għat-tagħlim diġitali.
 - 🔊 Din il-miżura tassigura ugwaljanza fl-opportunitajiet għall-edukazzjoni.
- ⊙ Aċċess sigur u responsabbli għall-internet:
 - 🔊 Il-konnessjoni għandha tkun filtrata għal edukazzjoni biss, b'kontroll fuq websajts, apps u kontenut mhux xieraq.
 - 🔊 Jgħin ukoll biex il-ġenituri jkunu aktar moħħhom mistrieħ li wliedhom mhumix esposti għal abbuż, sfruttament jew kontenut inadegwat onlajn.
- ⊙ Tahriġ u ħiliet diġitali:
 - 🔊 Iż-żgħażaġ ikunu ppreparati aħjar għall-ħajja moderna u għad-dinja tax-xogħol fejn il-ħiliet diġitali huma essenzjali.
- ⊙ Appoġġ għall-kontinwità tat-tagħlim:
 - 🔊 Jipprevjeni t-telf ta' tagħlim f'każijiet ta' mard, kwarantina jew diffikultajiet oħra li jillimitaw l-attenzenza fiżika.



AMBIENT U TRANSPORT

uhm

VOICE OF THE WORKERS

Proposta 27: Investiment f'Solar Farms Pubbliċi għal Min ma jistax jinstalla Pannelli Fotovoltajċi

Fid-dawl tal-ħtieġa li t-transition lejn enerġija nadifa tkun waħda ġusta u inklussiva, il-UHM qed tipproponi li jiġi estiż l-aċċess għall-benefiċċji tal-enerġija solari anke għal dawk il-persuni li, għal raġunijiet validi (bħal limitazzjonijiet strutturali jew ta' permessi), ma jistgħux jinstallaw sistemi fotovoltajċi fuq id-dar tagħhom.

Il-proposta tinkludi:

- ⦿ Twaqqif ta' Solar Farms Pubbliċi: L-Istat jinvesti f'solar farms fuq art pubblika jew bini pubbliku mhux użat, biex ikunu jistgħu jgawdu minnhom individwi li ma jistgħux jinstallaw sistemi individwali.
- ⦿ Skemi ta' Investiment Kondiviż: Persuni jistgħu jidhlu f'din l-iskema u jikkontribwixxu b'mod volontarju finanzjarjament sabiex igawdu minn rebate regolari jew credit fuq il-kont tad-dawl tagħhom, skont il-proporzjon tal-investment tagħhom.
- ⦿ Ugwaljanza fil-Benefiċċji: Il-benefiċċji (eż. tnaqqis fil-kontijiet tad-dawl) għandhom ikunu proporzjonati mal-generazzjoni tal-enerġija solari li tkun attribwita ma' l-investment tagħhom, sabiex ma jkunx hemm diskriminazzjoni bejn min jista' jinstalla pannelli u min le.
- ⦿ Għan Ekoloġiku u Soċjali: Din l-iskema tgħin biex jiddied l-użu tal-enerġija rinnovabbli, waqt li tipprovdi soluzzjoni ġusta għal ħafna familji li m'għandhomx alternattiva.

Proposta 28: Riforma tat-Trattament tat-Taxxa fuq Fringe Benefits għal Karozzi Elettriċi

Preżentement, it-taxxa fuq il-fringe benefits relatata mal-użu ta' karożzi u r-rifużjoni tal-fuel hija bbażata fuq percentwal li jvarja skont il-valur tal-karożza. Dan jirriżulta f'sitwazzjoni ingusta fejn impjegati li jingħataw karożza elettrika jispiċċaw iħallsu taxxa ogħla fuq fringe benefits meta mqabbla ma' dawk li jingħataw l-istess mudell ta' karożza b'magna petrol jew diesel. Ir-raġuni ewlenija hija li vetturi elettriċi, b'mod ġenerali, għandhom prezz tax-xiri ogħla.

Dan qed jikkontradixxi l-politika pubblika favur it-tranzizzjoni lejn mezzi ta' trasport aktar nodfa u sostenibbli. Għalhekk, il-UHM tappella għal riforma fil-mod kif tinħadem din it-taxxa sabiex:

- ⦿ Jiġi stabbilit mekkanizmu speċifiku għal vetturi elettriċi li jikkunsidra l-fatt li dawn għandhom prezz ogħla iżda jiġu b'benefiċċji ambjentali;
- ⦿ Tittieħed inkunsiderazzjoni wkoll il-fatt li karożzi elettriċi m'għandhomx bżonn rifużjoni ta' fuel;
- ⦿ Tiġi esplorata l-possibiltà li karożzi elettriċi mogħtija bħala fringe benefit jkun komplementarji eżenti mit-taxxa, bħala miżura ta' incentiv biex jiġu promossi fost minn iħaddem u l-impjegati.
- ⦿ Tali miżura tkun pass konkret favur l-green economy, filwaqt li tneħħi ingustizzji li qed jiskoraġġixxu l-użu ta' vetturi elettriċi.



***Proposta 29: Introduzzjoni ta' Obbligu
jew Inċentiv għat-Trasport Kollettiv minn Min
iħaddem f'żoni Industrijali jew b'Ammont Kbir ta'
Ħaddiema***

Biex jiġu indirizzati t-traffiku eċċessiv u l-kongestjoni fit-toroq waqt il-peak hours, speċjalment madwar żoni industrijali jew kummerċjali, qed nipproponu li:

- ⊙ Min iħaddem li jopera f'dawn iż-żoni u jimpjega numru sostanzjali ta' ħaddiema joffri mezz ta' trasport kollettiv għall-impjegati, jew
- ⊙ jiġi inċentivat finanzzarjament sabiex jorganizza dan it-trasport.

Punti Ewlenin tal-Proposta:

- ⊙ Dawk li jimpjegaw aktar minn 50 ħaddiem f'post wieħed jew aktar minn 20 ħaddiem li jaħdmu fuq shiftijiet f'żoni industrijali (eż. Ħal Far, Bulebel, Marsa, Ħandaq, San Gwann, Corradino).
- ⊙ Shuttle buses jew minibuses li jiġbru lill-ħaddiema minn hub ta' park-and-ride jew mill-qalba ta' lokalità urbana.
- ⊙ Trasport jista' jiġi kkoordinat ma' kumpaniji oħra fl-istess żona (eż. kumpaniji f'Ħal Far jistgħu joffru shuttle komuni).



Il-gvern jista' joffri skema ta' co-financing għal min iħaddem li:

- ⦿ jorganizza busses kollettivi,
- ⦿ jew jikkontribwixxi għat-trasport pubbliku eżistenti għall-ħaddiema tiegħu.

Vantaġġi ta' din il-proposta huma:

- ⦿ Tnaqqis fl-ammont ta' karożzi privati waqt il-peak hours.
- ⦿ Inqas ħin ta' commuting u stress għall-impjegati.
- ⦿ Kontribuzzjoni lejn kwalità tal-arja aħjar u għanijiet ambjentali nazzjonali.
- ⦿ Żieda fil-puntwalità u produttività fuq il-post tax-xogħol.

Din il-proposta tista' tkun miżura komplementari ma' politika nazzjonali ta' commuting sostenibbli u tapplika wkoll għal skejjeļ, sptarijiet, call centres u entitajiet oħra bi preżenza kbira ta' impjegati f'lokalità waħda.



VOICE OF THE WORKERS

UHM Voice of the Workers

**35, St.Thomas Street
Floriana, FRN 1123**

+356 25905000

www.uhm.mt

